

פרוטוקול מס' 45

מישיבת ועדת הכספים שהתקיימה
ביום ה', י' באייר תשל"ד, 2 במאי 1974, בשעה 10.00

נ כ ח ו:

חברי הוועדה:

י. קרגמן - היו"ר
ע. אמוראי
א. אפרת
ש. ארליך
מ. ברעם
צ. גרשוני
א. מלמד
ע. פיינרמן
י. ש. פלומין
א. אולמרט
נ. קצב
מ. שחל
ד. קורן
ח. קורפור

מוזמנים:

ד"ר מ.א. קורץ - מנכ"ל משרד הסעד
מ. שיפמן - סמנכ"ל למינהל, משרד הסעד
א. לנגרמן - סמנכ"ל לתיכנון והכשרה
משרד הסעד
ב. יפה-נוף - מנהל היחידה לתיקצוב
משרד הסעד
א. גרבר - היחידה לתיקצוב
משרד הסעד
מ. וורטהיימר - נציבות שירות המדינה
פ. הר - אגף התקציבים
ד. מרינוב - אגף התקציבים

א.נ. פלוג - היועץ הכלכלי לוועדה

מזל כהן

רשמה:

סדר היום:

1. תקציב משרד הסעד לשנת הכספים 1974
2. שינויים בתקציב לשנת הכספים 1973
3. פניית יו"ר הכנסת בענין "פיטון ספלגות"

הצעת תקציב משרד הסעד - 1974היו"ר י. קרגמן:

אני פותח את הישיבה.

אנחנו דנים היום בתקציב משרד הסעד. אני מקבל בברכה את מנכ"ל משרד הסעד וחבר עוזריו. אני מצטער ששר הסעד מר חזני, שעבד שנים בנושא הזה, התפטר מן הממשלה.

התקציב מונח בפנינו. אני מציע לראות בדף 78-79 - התקציב המאושר לשנת 1973 הוא 163 מליון ו-500 אלף לירות. התקציב המוצע לשנת 1974 הוא 370 מליון. בנוסף לזה, אני מבקש לראות את הדף המיוחד מ.ח. זה מה שלא נכלל בתקציב וזהו הצעת תקציב - 155 מליון לירות. סעד ומענק זקנה 120 מליון, מזה ביטוח לאומי 110 מליון שזה גם כולל הטבה סוציאלית.

התקציב די גדול. הוא גדל גם בגלל ההתייקרויות. נשמע את סקירתו של מנכ"ל המשרד ד"ר קורץ.

ד"ר א.מ. קורץ:

אני רוצה לתת תחילה מחמאה לארגון האדמיניסטרטיבי. אנחנו מוצאים הקלה רבה, שהשנה הושם הדגש על שני סעיפים של התקציב. בשנים שחלפו דבר זה חל על מספר גדול יותר של סעיפים בתקציב, וזה שיבש קצת לכל אלה שעוסקים בעבודה זאת להשוות ולדעת על מה מדובר. העובדה, שהשנה זה מתרכז בשני סעיפים, זה יקל במידה לא מועטת על העבודה.

התקציב, בסך-הכל, ואני אתייחס למספר הכולל, מגיע ל-525 מליון לירות כולל מ.ח., ואני לא אתייחס לניתוח של סעיף סעיף בנפרד.

לא היו מאושרים מן התקציב כפי שהוגש, וסברו שלו היינו נמצאים בתנאים אחרים, ולו היה תקציב זה שהוגש עכשו מוכן באטמוספירה אחרת - חלק של שירותי הרווחה עשוי היה להיות גדול יותר.

אנחנו הגענו למצב כזה, שכמעט ואינם קיימים חילוקי דעות בין המשרד לבין האוצר, בכל מה שנוגע לנתונים ובכל מה שנוגע לצרכים, ואם אין התקציב הזה עונה על כל הצרכים, זה איננו משום כך שמישהו הקשיח.

אני רוצה לומר, שהתקציב הזה שאנחנו מביאים בפניכם, הוא למעשה מאפשר מעט מאוד לשיפור העבודה ולהרחבה. התוספת של 25 מליון לירות; אינה נותנת למשרד אפשרות להרחיב במידה מסויימת את העבודה. גם לגבי אותם 25 מליון לירות - למעלה מ-10 מליון הולך לתשלומי העברה לעמידר ולחברות אחרות, וסכום של $6\frac{1}{2}$ מליון לירות הולך למענקים לתלמידים, ממילא נשאר מעט מאוד כדי לעשות משהו וכדי לענות בצורה שתניח את הדעת לצרכים הקיימים בעבודתנו, ואין לבוא בטענה הפעם על משרד האוצר, שאיננו נוחן לנו, משום שהאוצר סבר שמתוך מבנה התקציב, זהו המכסימום. אולי גם פה, אם נשמעת איזו נימה של חביעה, אני רוצה לומר, שהיו הרבה הזדמנויות שלגביהם האוצר הפגין את ההבנה לצרכים של המשרד.

דבר נוסף - כידוע, אנחנו מחלקים את האוכלוסיה ל-3 סוגים, ואנחנו מתייחסים בתקציב שלנו ל-2 מהם. החלק הגדול, זוהי האוכלוסיה הנורמלית, שבדרך כלל אינה זקוקה לשירותים סוציאליים, ואין אנחנו באים לתת להם שירות זה או אחר. ברם, יש שני חלקים קטנים יותר: חלק אחד, שאנחנו קוראים לו אוכלוסיה-פגועה, אם מבחינה פיזית מנטלית והן מבחינה סוציאלית כלכלית; והחלק השני הנקרא אוכלוסיה פגיעה, ואנחנו כאן רואים את עצמנו מצוים להתייחס לאותה אוכלוסיה, ואנחנו מפתחים שירותים על-מנת למנוע מהם את סכנת ההדרדרות, את המעבר לאותה חברה פגועה.

החלק הגדול של התקציב נותן תשובה לנושא שאנחנו קוראים לו "הבטחת הכנסה". בנושא זה הוגדר באופן מדויק הזכאות, ויש לכל סוג של עזרה קביעת זכאות והוראות מפורטות, ובדרך כלל מכסת התמיכה מוצמדת לשכר של השכיר, כאשר משפחה בת ארבע נפשות מקבלת 40% מהשכר הממוצע של השכיר.

השיפור האחרון שעשינו בפברואר השנה, מדבר על השכר הממוצע של 1,190 לירות, לפי זה משפחה בת ארבע נפשות מקבלת 560 לירות. ככל שהמשפחה קטנה יותר, אנחנו מגדילים את היחס לנפש, כאשר בודד מקבל 215 לירות. אותה הגדלה קיימת גם לגבי משפחה בת שלש נפשות וזוג, ויש הקטנה כאשר המשפחה גדלה, היות ואנחנו מתחשבים בתוספות הבלתי מבוטלות שמשפחה גדולה יותר מקבלת הן מ.מ.י. והן מ.ק.י.ץ. והדבר נלקח בחשבון על-מנת שנימצא, פחות או יותר, באותו גבול של 40%.

אני רוצה להביא בפניכם את העובדה, שהאוכלוסיה של משרד הסעד הנחמכת, היא בהרכבה המשפחתי שונה בהרבה מן ההרכב של האוכלוסיה בכלל. אם אומרים שהגודל המשפחתי הממוצע של האוכלוסיה זה 4.1, הרי המשפחה הממוצעת הזאת כמעט ואינה נמצאת באוכלוסיה של משרד הסעד. אצלנו, זוג או בודדים מתוך אוכלוסית הסעד מהווים כ-46% מכלל האוכלוסיה הנחמכת של 361,600. ואילו מצד שני - אוכלוסיה של משפחות מרובות ילדים מגיעה ל-32% ואנחנו משערים, כאשר אנחנו מדברים על משפחה בת שלש או בת ארבע נפשות, זו בדרך כלל משפחה חד-הורית. זו יכולה להיות אשה או גבר עם שלושה ילדים. כאשר מדברים על משפחה בת ארבע נפשות, אנחנו מדברים על זוג הורים ו-2 ילדים.

לנו גם ברורות סיבות הנזקקות המצדיקות מתן תמיכה. 43% - סיבת הנזקקות היא נכות או מחלה כרונית; קרוב ל-18% מקבלים השלמת המכסה. כלומר, האיש העובד אינו מרוויח כדי המכסה; 10% - אלמנה גרושה פלוס ילדים.

דבר שני, שהתקציב רוצה לתת תשובה, זה לנושא שקוראים אותו: טיפול בילדים ובני נוער מאותה אוכלוסיה של משפחות פגועות ופגיעות, כדי לתרום להוצאתם ממעגל התמיכה. לענין הזה יש מערכת מסונפת של פעולות, אשר מכוונות לתת שירות ישיר לאותם ילדים ובני נוער. בתקציב החדש תהיה תוספת של אלפיים ילדים לסידור במעונות יום למטה מגיל גן חובה, ומגיע בשנת 1974 ל-12 אלף ילדים המסודרים ע"י שירותי הסעד במעונות יום לסוגיהם.

כידוע לכם, נשתנתה בשנים האחרונות המדיניות של האוצר, כאשר הוא משתתף בצורה נדיבה במימון הקמת המעונות, ועובדה במשרד תכנית אב לשנת 1971, לפיה הושלמו מאז 5 אלפים ו-300 מקומות חדשים, ואילו בביצוע היום, יש בניה של 6 אלפים ו-200 מקומות חדשים. אולי חשוב להדגיש ולציין שכל המקומות האלה בבניה, הם באמצעות ארגוני נשים שהן למעשה מנהלות את מעונות היום, ואנחנו רק משלמים לפי סיווג מסויים, וחלק לא מבוטל, אלה מעונות יום, שהרשויות המקומיות בונות אותם.

הסעיף השני בשירותים לילד ולנוער, זה סידור ילדים בגיל בי"ס יסודי ועל-יסודי בפנימיות. גם פה יש בתקציב הנוכחי תוספת של אלפיים ילדים, בנוסף ל-12 אלף ו-500 ילדים שהיו מסודרים כבר לפי התקציב של שנת 1973.

ראוי להוסיף סוגיה חדשה והיא ענין של מתן מענק לתלמיד שבא ממשפחה מרובת ילדים ומעוטת הכנסה. בשנת 1974 נכסה את כל מסלול הלימודים, החל מכתה א' עד כתה י"ב. בתקציב 1973 - כתות ב' ג' ד' לא היו נכללות בקבלת מענק, ובשנת תשל"ד 105 אלף ילדים מכל ביה"ס קבלו מענק לתלמיד, ובשנת 1974 אומדן מספר הילדים שיהיו זכאים למענק יגיע ל-155 אלף ילדים. המענקים מכסים אמנם את כל הכתות, אבל את האמת נגיד, שאין אנחנו סבורים שהסכום הניתן הוא באמת מכסה את אותן ההוצאות שהתלמיד זקוק להן, והמשפחה אינה מסוגלת לכסות זאת. פעם חשבנו שאנחנו מכסים שני שלישי, נדמה לי שהמענק שאנחנו נותנים אינו מדביק את ההתייקריות בשוק. על כל פנים, נדמה לי, שזו ברכה גדולה.

אנחנו עושים את זה, כמובן, בשיתוף פעולה עם משרד החינוך והתרבות באמצעות בית-הספר, ובמחלקת החינוך והסעד ברשויות המקומיות.

בסוג זה יש הרחבה צנועה. בהרחבת

מפתנים יתווספו כ-14 בתי-מלאכה ואנחנו מקווים שבשנת התקציב 1974 נוכל להאריך את פעולות המפתנים עד לשעות אחה"צ המאוחרות, ונראה לנו הדבר כענין חיוני בשים לב שסוג זה של אוכלוסית ילדים הוא מגיל 13 עד 17.

אנחנו גם לקחנו בחשבון את ההתרחבות

למול החוק שנתקבל בכנסת הקודמת, לפיה נערים עבריינים מגיל 16 עד 18 יכללו בטיפול משרד הסעד ויוכרו כקטינים לכל דבר. הדבר הזה מחייב אותנו להערך בצורה מתאימה.

הסעיף השלישי הגדול של התקציב,

בנוסף לשנים הקודמות הוא טיפול בכל האוכלוסיה הזקוקה לאישפוז זמני או מתמיד במוסדות פנימייתיים. התקציב החדש נותן תוספת בשירות למפגל-300 ילדים מפגרים, בנוסף ל-4 אלפים 325 ילדים שאנחנו מטפלים בהם לפי תקציב של 1973.

גם בסעיף הזה קיימת תכנית אב במשרד,

ויש היום בבניה בשלבים שונים של עבודת הבניה כ-אלפיים ו-200 מקומות נוספים, ובתכנון יש עוד מוסד של 432 מקומות. הבניה שהתחילה לפני שנה ויותר סבלה מן ההפסקה בעקבות המלחמה, ועכשו נמצאים בעבודה מלאה.

מוחר לצייין, כי האוצר עזר לנו לפתור

משבר אחד, כאשר איש שהיה אחראי לאחד המעונות בעל מוניטין במדינה, נפטר, ואלה שנותרו, לא היו מסוגלים להמשיך בניהול המוסד אשר בו מסודרים מלפני 20 שנה כ-150 חוסים, והיינו נאלצים, לו למכור את המוסד לשוק החופשי, או שאנו נקנה את המוסד כפי שהוא, כדי שנוכל להמשיך במתן השירות ל-150 מפגרים, כלומר ל-150 משפחות, שזו מצוקתן, והאוצר היה אדיב, ולמרות שזה לא היה בתקציב, הוא אפשר לנו לבצע את הקניה והדבר עובר באורח מתמיד לרשות הממשלה.

אנחנו בתחום זה מנסים לקיים את מה

שמציעים ונותנים העדפה מוגברת לשירותים החוץ-קהילתיים.

בתחום האישפוז אנחנו ניתן לשירות

לזקן תוספת של 225 זקנים חשויים, בנוסף על 700 זקנים שאנחנו דואגים לסידורם במוסד, וכן 125 זקנים עצמאיים, בנוסף על 400.

אני רוצה לחזור ולהדגיש, לאחר שנים

של מו"מ, בשנת 1973 בוצעה הפרדה בנושא ששמו "חולים כרוניים", ואין היום אותו משחק של "פינג-פונג", ואין שני משרדים. יש הגדרה ברורה מה שייך לנו, ומה שייך למשרד הבריאות, ובהתאם לזה האוכלוסיה מקבלת את טיפולה.

לצורך הבנת הענין של שירות לזקן,

חובה להזכיר, שהממשלה משתתפת מלפני חמש שנים בהקצבה שנתיית נכבדה לאגודה המשותפת שהוקמה עם הג'וינט לפיתוח שירותים לזקן. גם זה לפי הכנית, ומחוך תאום מלא עם משרד הסעד והבריאות.

ס"ה מספר הנתמכים שאנחנו צופים אותם

בשנת 1974, יגיע ל-28 אלף מול 26 אלף בשנת 1973, ואני חייב הסבר לאותו תהליך של העליה במספר הנתמכים שהתחיל בראשית שנות ה-70, למרות התעסוקה המלאה במשק וההכנסה של כל מי שרוצה לעבוד.

לדעתנו זה מבוסס על כך שחלק מן השירותים נמצא בהרחבה מתמדת - אם נתייחס לצידוד בייתי ראשוני, ואם נתייחס לסידור ילדים מחוץ לבית, ולהשתתפותנו באישפוז. אלה הן כמה מן הסיבות להרחבת המעגל.

דבר שני - אנחנו היום ליברליים בקביעת הזכאות, ויש היענות להאמין לפונה.

דבר אחרון - זה אותו מבצע מיוחד שהמשרד התחיל בו והוא מבצע "של"ם" - שירות למשפחת המגוייס, כאשר החל מחודש נובמבר כל הלשכות היו נכונות לעזור למשפחת המגוייס ע"י מתן שירותים שונים.

אמנם, גם פה היה הסכם עם האוצר שאנחנו נפריד בין הסעיף התקציבי הזה לאחרים, אבל הרשויות המקומיות, בביצוע, בכל-זאת כוללים את זה בתוך המסגרת של הנתמכים.

אחד הנתונים שהתגלה אצלנו, ויש פה לדעתנו משהו מאלף, שגיל ראש המשפחה של הפונים אלינו ב-50% הוא למעלה מגיל 55 שנה.

דבר נוסף, שאני מצאתי לנכון להבליט אותו הוא, שהגענו בשעה טובה, מתוך שיתוף פעולה עם משרדי האוצר והפנים להסכם מניח את הדעת, שפותר את כל הבעיות שהיו עם המרכז לשלטון מקומי ומערכת הרשויות המקומיות והוצאנו חוזר שבו כללנו י"ח סעיפים ובו אנחנו מצטטים את השתתפות הממשלה בתקציב הרשויות המקומיות שהוא 75% של תקציב ההוצאות.

המיכון שהכנסנו אותו, נותן לנו אפשרות מהירה ביותר לדעת את המצב הקיים, לא רק מבחינת התקציב, בכל חודש שוטף.

היו"ר י. קרגמן: למשרד הסעד אין מגע ישיר עם הנזקק?

ד"ר א.מ. קורץ: למשרד הסעד אין מגע ישיר, רק לרשויות המקומיות, פרט לסעיף אחד שזה מתבצע על-יסוד החוק לעבריינים צעירים, שיש שירות ישיר של הממשלה.

נדמה לנו, שאם מדברים במדינה על פיזור סמכויות, זהו אחד האמצעים לאותו פיזור, שאנחנו מנסים להגשים אותו למעשה.

המשרד סבור שאנחנו מבצעים שירות אוניברסלי באוכלוסייה הנזקקת. אין נותנים שירות כללי לכל מי שאיננו נזקק. אבל, כל אלה שנזקקים, מקבלים את זה כשירות כלל-אוניברסלי, ללא כל סייג או הסתייגות, כשאנחנו כוללים גם את שירותי החינוך, הבריאות, השיכון והעבודה, הויכוח בין שירות אוניברסלי לבין שירות סלקטיבי, אין לו משמעות וביטוי. כל השירותים הניתנים הם שירותים אוניברסליים, כאשר הזכאות אליהם יכולה להיות סלקטיבית. השירות למפגר משרת את כל האוכלוסייה שיש לה בעיה כזאת. מי שאיננו זקוק לשירות, הוא איננו מקבל אותו. זה לא שירות שמבוסס על הכנסה, צבע, דת, ולכן אני מדגיש את זה, שזה שירות אוניברסלי, כשם שחינוך מיוחד איננו לכל האוכלוסייה, אלא למי שזקוקה.

אותו דבר חל על כל המערכת של שירותי הסעד. הזכרתי קודם שירותים לעבריינים - זה לכל אחד ואחד.

המשרד רואה, גם בתקציב של 1974, תקציב של המשך המאמץ להעלות את הרצפה של החברה שלנו, ויש הרבה שירותים, מאלה ש/נ/י ו/נ/י ולא מניתי שמיועדים לתת עזרה ישירה בעלת משמעות לבני נוער

ולמשפחות מרובות ילדים, החל ממעונות ועד לחינוך על-יסודי. המשרד ימשיך בשנה זו בכמה תכניות שאנחנו רואים בהם אפשרות להקים "מודל" בנין אב להרבה רשויות אחרות. כוונתי לתכנית נסויית באוג-יהודה שלפיו אנחנו סבורים שניתן להקים "מודל" על תכנון שירותים במתכונת זו, כשם שאנחנו עושים בעיירה אחרת. התכנית הנסויית במגדל העמק, שגם בו האלמנט הקהילתי הוא בעל חשיבות רבה. נדמה לי שזה אחד הדברים שיש לראות אותם כדוגמה וכבנין אב לאזורים אחרים.

אנחנו מודעים לכך, שככל שגללה התפתחות השירותים, כך יגדלו הלחצים עלינו. מזה אין מפלט. אנחנו נמשיך לשאוף להתקדם כאשר אנחנו נחשפים ללחצים ולחביעות. אנחנו סבורים, בגלל סיבה זו או אחרת, באחד הימים נהיה מוצפים בתביעות מוגברות, כאשר אנשים שטוענים לקיפוח יבואו וידרשו את זכויותיהם, ואנחנו לא פעם אומרים שקיפוח מדומה אינו פחות חמור מקיפוח ממשי.

הייתי רוצה להוסיף עוד דבר אחד ובזה אסחפק. התפלגות תקציב המשרד לפי שירותים מתחלק כך: הסעיף הגדול ביותר, קרוב ל-160 מליון לירות - $30\frac{1}{2}\%$ - ניתן לשירות וסיוע רווחה, כלומר זה מוזרם באמצעות הרשויות המקומיות לאוכלוסיה הנזקקת.

הסעיף השני - 27% - 141 מליון לירות -

הולך לשירות לזקן כולל מ.ח.

סעיף שלישי - 107 מליון, למעלה מ- 20% -

הולך לשירות לילד ולנוער.

אלה שלושת הסעיפים הגדולים שבס"ה הם מגיעים כמעט ל- 72% . הסעיף הרביעי - קרוב ל- 5% - שירות למפגר; נוער עבריין - 3.18% - 17 מליון לירות. לאחר מכן, הנהלה ושירותים - 2.22% - 11 מליון לירות. זה כולל את המכון להכשרת עובדים סוציאליים ואת המדרשה להכשרת עובדים סוציאליים.

אנחנו סבורים, שתקציב זה אחד האלמנטים החשובים בביצוע שירותים ובטיבם. אבל, המפתח למתן שירות הוא בכוח האדם, הן מבחינת הכמות והן מבחינת טיב, והמשרד באורח מתמיד ממשיך לפתח את החוליות להכשרת כח אדם לעבודה סוציאלית.

אתם יודעים, שיש היום ארבע אוניברסיטאות שמקימות בי"ס לעבודה סוציאלית. יש תסכם עם האוניברסיטאות על מתן הכשרה נוספת אם במושג של הסבה לישראלים או הסבה לעולים. אנחנו מפתחים במסגרת שלנו כמה ענפי פעולה להפניית עובדים סוציאליים לשירותים השונים. סיימנו את הקורס השני שעשינו עם התנועה הקיבוצית, ואנחנו פותחים בקורס קורס מיוחד עם תנועת המושבים על-מנת להבטיח בוגרים וכשירים לעבודה סוציאלית שישרתו את האוכלוסיה הנזקקת גם במסגרות אלה, שבחלקן זה יהיה באמצעות המועצות האזוריות שיקבלו כח אדם מתאים.

לאיזו רמה זה מגיע?

ע. פיינרמן:

מדברים על בוגרי י"ב ומסחפקים בפחות מזה.

ד"ר א.מ. קורץ:

בכמה סעיף זה מתבטא, באחוזים?

י.ש. פלומין:

זה נכלל בתוך הנהלה ושירותים - 2.22% .

ד"ר א.מ. קורץ:

עם הלשכות זה יותר.

י.ש. פלומין:

ד"ר א.מ. קורץ:

הממשלה מממנת את המנגנון המקצועי
 שעובד ברשויות המקומיות. כשאני
 מדבר על 75%, זה כולל גם את המנגנון המקצועי, ואנחנו רואים את המנגנון
 המקצועי לא כאדמיניסטרציה אלא כמתן שירות.

י.ש. פלומין:

כאן, תקציב לשכוח זה ממש אדמיניסטרציה
 ולא תקציבי פעולות.

ד"ר א.מ. קורץ:

אני חושב שאחות שמקבלת משכורת, לא
 הייתי זוקף זאת כאדמיניסטרציה.

י.ש. פלומין:

בעמוד 14 בסעיף 741 - תקציב מינהלה
 זה לא עובדים סוציאליים.

ד"ר א.מ. קורץ:

הכוונה למערכת השירותים, לא למערכת
 האדמיניסטרטיבית.

אני רוצה לתת דוגמא של מחסור בכח-אדם.
 בקריית שמונה יש 12 תקנים. היום מאויישות רק 4 משרות. יתר המשרות לא
 היו מאויישות עוד מלפני הרצח, ואינן מאויישות גם היום. כמובן, שלאחר
 מה שקרה אנחנו נותנים להם את השירות מן המרכזים ומחיפה.

אין מספיק מועמדים לשירות הסוציאלי.
 לאחר שעבדנו את התקציב נולדה יוזמה חדשה, ובבירורים שהיו לנו עם צה"ל
 התברר שצה"ל צריך למערכת שלו להצמיד עובד סוציאלי ליחידות קטנות מה
 שלא היה מקובל עד כה; כאשר מצד שני, אותן חיילות טירוניות שמופנות
 לתפקיד זה אינן מסוגלות להתמודד אתו כדבעי. צה"ל הציע לפתוח בשיתופו
 קורס ובמקום לקחת את בוגרות י"ב, שניקה אותן למספר חדשים, לא להביא
 לידי כשירות, אלא להקנות להן ידע בסיסי והתמצאות בפני מה הן יכולות
 לעמוד בתפקידן. ישבנו ביחד עם צה"ל והגענו לכך ששני קורסים של 60
 משתתפות לתקופה של 15 שבועות, לא בתנאי פנימיה, צריך לעלות כ-300 לירות,
 ובתקציב שלנו הדבר לא נלקח בחשבון ואיננו רוצים לקיים את הקורס על
 חשבון המערכת שתכננו מראש. צה"ל מוכן לא רק לתת את המועמדים, אלא גם
 מוכן להקציב סכום לא מבוטל, ועוד לא הספקנו לדבר עם אגף התקציבים,
 אבל אנחנו סבורים שזה אחד הדברים שאנחנו מצוים להתייחס, גם אם בקרב
 כל אותם הסעיפים הדבר לא מצא את בטויו.

מ. שחל:

אני מבקש לשאול מספר שאלות:
 א. בהתפלגות משפחות נתמכות הסעד -
 האם יש לכם אפשרות לתת מידע, מה ההתפלגות בין הישובים העירוניים ללא
 עירוניים?

שמענו לפני שנה הצעה של ד"ר רוזנפלד
 ובה הוסבר שאם מספר נחמכי הסעד לא משתנה בסך-הכל, הרי יש מעבר ממשפחות
 שהיו נתמכות בישובים לא עירוניים למשפחות נתמכות בערים. יש גידול
 רציני.

בהקשר לזה, מה הן פעולות המנע שנעשות
 כדי למנוע כניסתן של משפחות חדשות שהן נמצאות על סף העוני למסגרת הזאת,
 והאם לגביהם לא כדאי יותר לבצע פעולות מנע?

ב. האם יש לכם התפלגות של ארצות

מוצא של נחמכי סעד?

ג. מה הסיבות והמניעים שהופכים

ראש משפחה לנתמן סעד, כאשר יודעים שיש תעסוקה מלאה, ושכר המינימום
 עולה על חמיכת הסעד.

ד. אני חושב שתופעה זו של ריבוי נעראת מגיל צעיר ההופכות להיות סוטות, זו תופעה מדאיגה. סוג הטיפול בנערה הוא-לא הסוג המתאים. הרי ידוע מאיזה משפחות ומאילו שכבות הן באות. בעיר שלי, בחיפה, אפשר להצביע, פחות או יותר, מהיכן הן באות, מואדי סאליב או מצור שלום. האם המשרד פועל כדי למנוע מראש את הדבר הזה?

ה. בענין מעונות יום - האם נמצא הסדר בין המשרדים השונים לגבי הטיפול, מי מטפל במה ומה טיבו של הסדר זה?

א. אולמרט:
אני רוצה להעיר הערות מ-2 סוגים:
1. הנוגע לסדרי עדיפויות בנושא של בעיות חברתיות. בשנה האחרונה היו שני מאורעות מרכזיים שמקדו את חשומת הלב. האחד - זה דו"ח ועדת ראש הממשלה לענייני נוער במצוקה. הנושא השני - כל מה שקרה סביב המלחמה.

אני רוצה לומר, על שני הממצאים שידועים לי, במלחמה נחשפו שתי תופעות: 1. תופעות של עריקה ותפקוד לקוי של חיילים בעיקר מבני שכבות המצוקה; 2. התנהגות של פניקה ותפקוד לקוי של אוכלוסיה אזרחית מבני משפחות במצוקה.

כל זה מצביע על כך שזה דבר חסר באופן יותר עמוק בתקציב, וצריך להפנות משאבים יותר גדולים לטיפול מונע.

מה שבעצם רואים כאן מעבר לכל החדושים, שעיקר המשאבים מוקדשים לכיבוי שריפות. לכן, אנחנו רואים שמרבית התקציב הוקדש לעבריינים או למפגרים, שהם במידה רבה כבר לאחר מעשה. אבל, אין ניתן להתמודד עם הבעיה של מניעת תופעות מסויימות.

אני חושב שיש פה, למעשה, הבדלים בין שתי גישות: גישה של טיפול בפיגור ומניעה של פיגור פונקציונלי. בתופעות של פיגור אורגני הוקדש לו 26 מליון לירות. זה סכום לא מבוטל, אך עדיין רחוק מלהספיק. הסכומים המוקצבים להגדלת מקומות לא יהלמו את ממדי הבעיה. אבל יש שיפור נוסף בהתייחסות. זו במידה רבה תופעה נחונה כאשר היא קיימת אפשר לשפר את ההתייחסות אליה. פיגור פונקציונלי זה דבר שאפשר למנוע וזה לא בא לידי ביטוי.

ד"ר א.מ. קורץ: זה בא לידי ביטוי בזה שמרחיבים את מספר הילדים במעונות היום.

א. אולמרט: בתקופה האחרונה אנחנו שומעים לא פעם על חדבר הגדול הזה "מעונות יום", וכולנו מאושרים שמנסים בדרך זו למצוא פתרון. המצב ברוב מעונות היום הוא מצב חמור ביותר.

אתם אומרים בקשר לענין מעונות יום שזה אחד משלושת הסעיפים המרכזיים בעומדים בסדרי העדיפויות, ואתם מדגישים את העובדה שבשנת 1974 יתווספו אלפיים ילדים...

ד"ר א.מ. קורץ: זה לא כולל את כל המסגרות האחרות שקולטות.

א. אולמרט: דווקא בהקשר הזה של מעונות יום, יש היום מחסור חמור ביותר בסגל של מטפלות. ב"ויצו" בירושלים יש בי"ס גדול להכשרת מטפלות. המחזור האחרון כלל 15 צעירות. הם המשיכו אחרי תקופה קצרה עם שבע נערות. מבחינת תנאי השכר והרמה המקצועי, יש פער עצום בין הצרכים ובין מה שבפועל מספקים.

אני רוצה להתייחס לנושא, וזה ענין של הפרופורציה בכל התקציב, בין הטיפול בבעיות השונות האלה, הן של ילדים במצוקה והן של נתמכי סעד, ובין תקציבי השיקום.

פה מדובר על כמה מפעלי שיקום. כשאחזק קורא באחוזים, כאשר אתה קורא במספרים מוחלטים, אתה רואה שכל נושא השיקום מתייחס, בסופו של דבר, לכמה מאות אנשים. יש דיספרופורציה משועת בכל הנושא הזה. אנחנו מדברים על שיקום בתעסוקה בית. זה מספר זעיר, אבל זה משתקף בכל הרמות. יש לי הרגשה שלא נעשה מאמץ של ממש להשתחרר מהשיטה של מתן מענקי סעד שהיא גישה קלה מבחינה טכנית, משום שהיא מאפשרת לעובד הסוציאלי לתת את המתנה פעם בחודש, ומשרד הסעד לא בנוי לגישה שקומית.

לגבי התקציב תגידו שזו בעיה. אבל מעבר לבעית התקציב, בכל הגישה, יש רושם שאנחנו מעדיפים ללכת במונחים של תמיכות.

א. אפרת: אני רוצה להתחיל מעמוד 88 - ארגונים אגודות ומוסדות הקשורים לתמיכה כזו או אחרת עם משרד הסעד. יש פה דבר שעושה רושם לא אסטטי, ש-40% מכלל מוסדות אלה הן ישיבות, בתי מדרש וכוללים.

א. מלמד: זו אוכלוסית הסעד העקריית.

א. אפרת: יש בארץ ארגוני נשים שעושות עבודה יוצאת מן הכלל, ומשקיעות עבודה רבה. והתמיכה שהן מקבלות מתקציב הסעד היא 13½% מהתקציב. יש ארגון הנקרא מט"ב, שהוא אחד המוסדות הטובים שיש במדינה. אני לא יודע בכמה אתם משתתפים בתקציבם. אם תוכלו להגיד לי אהיה אסיר תודה.

דבר שני - הייתי רוצה לדעת אם הגעתם לאיזה מידע אפקטיבי על תוצאות השיקום, גם מבחינה מקצועית ומבחינה השכלחית. נקח את חמשת השנים האחרונות ונראה כמה עברו את מוסדות השיקום שהסתדרו בעבודה יוצרת.

בדקתי את הדבר הדבר הזה במוסדות אחרים ולפני זמן לא רב עברתי על הכרטסת שלהם וראיתי שהם עוקבים במשך עשר שנים אחרי יציאתו מן המוסד, היכן הסתדר ואיך. היה רצוי מאד אם הייתם יכולים גם אתם לעקוב אחר האדם לאחר שיקומו, לאן הגיע ומה מעשיו.

יש לכם יחידה לקשרים בינלאומיים ואני רואה שהתקציב גדל. על מה מוציאים את ה-220 מליון לירות, והאם דבר זה איננו כלול בתקציבים אחרים של המדינה?

בתמיכה מלאה הגעתם לכך, שהאוכלוסיה שמקבלת את זה גדלה עד 50% מכלל הנתמכים. מן הדין שנדע למה זה גדל?

מתוך 12 אלף הילדים שנמצאים במוסדות שונים, לא יכולתי לעקוב אם בין הילדים האלה נמצאים ילדים שמחוז למוסדות הסעד, ולפי איזה קריטריונים אתם משתתפים באחזקת ילדים שנמצאים במוסדות אחרים?

הוועדה הבין-משרדית שהיתה לטיפול בנוער במצוקה זה לגבי כל ילדי בי"ס. מבלי לפגוע חלילה בתחומי פעולותיו של משרד הסעד, אני רואה ששטחי הפעולה הם רבים ועצומים וככל שלא נתקדם במדינה בשטח בטחון סוציאלי, אנחנו יודעים שבארצות מתקדמות נשארים שטחי פעולה רבים מאד. האם לא הגיע הזמן ש-155 אלף המענקים לילדי בי"ס שהם קשורים ישירות עם נושאים למודיים יעבירו למשרד החינוך?

אני חושב שדבר זה רצוי לא רק מבחינת תאום יתר, אלא גם יתן לאוכלוסייה הזאת דחיפה יותר חזקה לצאת מהר ככל האפשר ממסגרת הסעד.

אני משווה את מתן המידע לציבור בין שני מוסדות, ביניכם ובין המוסד לביטוח לאומי. המוסד לבטוח לאומי, פתח באופן יוצא מן הכלל במערכת מידע. אתם יצאתם בשנה האחרונה בהסברה יותר מקיפה, אבל אני חושב שהמידע שלכם איננו מתאים לאוכלוסייה שהיא זקוקה.

אני שואל, האם יש לכם כלים אחרים להגיע לציבור הזה?

מקובל שיש דו-קיום בין משרדים ממשלתיים לבין מוסדות ציבוריים על רמה של שיתוף פעולה יותר גבוהה בטיפול ישיר בזקן, ואני רואה, ככל שאתם מדביקים את גידול אוכלוסיית הזקנים, ההתקדמות מעוטה. אני יכול לראות מה הולך ב"המשקם". כאשר הם גומרים את עשר שנות עבודתם, אני רואה לאיזה פנסיה הם מגיעים, וחלק גדול מהם זקוקים גם לטיפול שלכם.

היו"ר י. קרגמן: מדוע שהפנסיה לא תהיה יותר גדולה?

א. אפרת: הפנסיה שלהם הם בהתאם למשכורת שהם מקבלים מ"המשקם".

ב-1 לאפריק הפעלנו את חוק ביטוח נכות להלכה. הדבר יקח שלש או ארבע שנים עד שהחוק יקיף את מכסימום הנזקקים לסעד זה. מה התכנית שלכם לשיתוף פעולה ולתיאום עם ההתקדמות בנושא הזה?

נ. קצב: אני רוצה לדעת את התפלגות התקציב בין המנגנון לבין הפעולה עצמה.

דבר שני - האם יש התפלגות של תקציב הפעילות לפי אחוזים?

דבר שלישי - האם יש לכם פרופיל של כל משפחה נזקקת בנפרד, והאם יש מסקנות?

דבר רביעי - הגשתי לכם מחקר בנושא נערות במצוקה. שמחתי לשמוע ממך שהלק מן ההמלצות בוצעו.

דבר נוסף - מה עושה המשרד בקשר לשיפור תנאי עבודתם של העובדים הסוציאליים? אני חושבת שגם פה תקרה לנו מצוקה יותר גדולה מאשר אצל האחיות. מה אחוז התנודות, ואיך המצב לגבי העיירות?

בענין המידע - האם לא ניתן בדרכים יותר קלות להביא את המידע הזה לציבור הנזקק.

דווקא משרד הסעד מושחת על עקרון טוב בענין תמיכה במעונות ילדים. אני חושבת שדווקא יש קשר שמשרד הסעד עם גורמים שונים יפקח בענין זה, ואני חושבת שזה כלל שאסור לנו לעבור אותו.

א. אפרת: בקרתי בכמה מועדונים לקשישים בירושלים. הם מסופלים ע"י העיריה ועל-ידכם.

הקשישים באים בבוקר, מקבלים את כוס התה והביסקוויט וטיפול דל. אני שואל, האם אתם לא מעלים על הדעת שלצרכי חברה אתם צריכים לאפשר להם להגיע למועדון בשעות בין 16.00 ל-18.00. יש לנו נסיון בשטח זה. מחברר שמחזיקים אותם רק על כוס התה והביסקוויט, לאחר מכן הם מסתלקים

במהירות, וזה כל המגע שלהם עם משרד הסעד.

אני ממליץ שבאותם מועדונים תרחיבו את פעולותיכם ותתנו לקשישים האלה יותר, ואז תראו שמראיהם יהיה שונה.

ע. פיינרמן:

בדבר מערכת הכשרה מקצועית של הסעד - יש למשרד הסעד מערכת הכשרה מקצועית ויש למשרד העבודה מערכת הכשרה מקצועית משלו. מדוע אין טעם לאחד אותם ולהפקיד את ענין ההכשרה המקצועית בידי משרד הסעד, ולא לקיים מערכות נפרדות?

שאלה שניה - איים מבטיחים שהסעד לא יהיה תמריץ שלילי לענין עבודה? אני נחקלתי בכמה מקרים שיהודים מעיירת שלומי, שעבדו אצלנו במטעים הפסיקו לעבוד. כאשר הלכנו לברר, מתברר שהם הפכו למקרה סעד ולפי תמיכת הסעד הם הרוויחו יותר מאשר בעבודה שלהם והם הפסיקו לעבוד. במקרים האלה יש תמריץ אנטי-עבודה שבא לכלל ביטוי מעשי.

אני רואה שמספרם של חסרי הכנסות בכלל גדל במשך ארבע שנים מ-37% ל-50%. זה גידול מרשים מאד. אולי יש פה כדי ללמד על משהו. מה פשרו של גידול זה?

שאלה נוספת בענין הדרך של מתן עזרה מטעם המדינה לנזקקים ובמקרה זה גם לגזקקי סעד. יהודים שונים במדינה מקבלים תמיכות בכל מיני דרכים. דרך ביטוח לאומי, דרך הסעד. מה דעתכם, בנושא שהועלה פה כבר בהקשר אחר, לריכוז כל התמיכות של המדינה לאזרחיה ביד אחת?

מ. ברעם:

שמעתי מפי מנכ"ל משרד הסעד על הסדר שנעשה ע"י השלטון המקומי, שהמדינה תשתתף ב-75% משירותי הסעד, ואני לכשעצמי, מצד אחד, רואה בדבר שנקבע הסדר מסויים, אבל אני חושב שאנחנו מתלבטים בבעיה שהאספקט שלה יותר ממלכתי. מניין לנו הבטחון שלאור ההתחייבות שיש לממשלה עקב דו"ח של ועדה מיוחדת, שזה לא ישמש מדרבן שלילי לגבי פתרון הבעיות?

אני רוצה לדעת מה משאירה הממשלה כבקורת שהדבר הזה לא יקרה?

היו"ר י. קרגמן:

אנחנו הקצבנו במשך שנתיים, ביוזמתה של הוועדה, סכומים די ניכרים בכדי להגיע לכך שלא יהיה בית בלי ציוד ביתי ראשוני. האם הגענו כבר, בנקודה זו, לפתרון, או עדיין ממשיכים לספק את זה?

ע. פיינרמן:

ביחס למוסד גיל-עם ליד שפרעם - מה קורה שם היום?

נ. קצב:

אני מבקשת בענין ההתפלגויות החקציביות להפריד בין המשפחות היהודיות והערביות.

א. אולמרט:

לאור מחסור בכח אדם, איזה תמריץ אתם מתכננים לתת לעובדים סוציאליים בשדה?

היו"ר י. קרגמן:

החשובות תהיינה בישיבה הבאה. יש לנו עוד שני נושאים קטנים. הובא בפנינו מכתב ב-1.3 אשר בו שר הסעד מציע שינויים בתקציב לשנת הכספים 1973. דברי ההסבר לא היו מלאים, ועכשו קבלנו דברי הסבר יותר מפורטים.

מ. שיפמן:

בשנת 1972 ערכנו בדיקה מקפת ע"י צוות מקצועי שהיה מורכב מכלכלנים על-מנת להשתית את רזרבת דמי האחזקה במוסדות. בעקבות בדיקה שנערכה והדיונים, קבענו תעריפים מתוקנים והדבר חייב, בצד תוספת התייקרות, העלאת התקציב שקשור בסידור ילדים מ-31 מליון לירות ל-37 מליון לירות, כך שיש כאן תוספת של 6 מליון לירות.

היו"ר י. קרגמן:

מי לאישור, ומי נגד?

ה צ ב ע ה

הצעה נחקבלה.

נושא שני - "מימון מפלגות" "סעיף 4(ב)(2) ל"חוק מימון מפלגות, תשל"ג-1973" קובע, שעלי לשלם למפלגות 15% מיחידת מימון בעבור כל חברי הכנסת שנבחרו לכנסת השמינית על חשבון מימון בחירות - מיד לאחר שמבקר המדינה הגיע לידין וחשבון חיובי לפי סעיף 10(ב) לחוק הנ"ל.

לאור האמור, חובה עלינו בימים אלה, להעביר למפלגות סך כולל של - 3,510,000 ל"י.

כיוון שתקציב המדינה לשנת 1974 טרם

אושר ע"י הכנסת, ואילו הסכום שאושר למימון מפלגות בתקציב הביניים לא מספיק לממש את התשלום הנ"ל, אבקש את אישור הוועדה למתן מקדמה בסך הנ"ל ע"י החשב הכללי, ע"ח תקציב 1974, כדי לאפשר לי למלא את המוטל עליו בהתאם לחוק. בכבוד רב, (-) ישראל ישעיהו.

מ. ברעם:

אני מציע לאשר את מכתבו של יו"ר הכנסת.

היו"ר י. קרגמן:

החשב הכללי צריך לקבל אישור מהוועדה.

מי לאישור, ומי נגד?

ה צ ב ע ה

מכתב יו"ר הכנסת בענין מימון מפלגות - התקבל.

תודה רבה. ישיבה זו נעולה.